

İbn Cemâa'dan ilim tahsil etti. Şemmâiye ve Unukulcemel medreselerinde ders verdi. Yetiştirdiği öğrenciler arasında Kâdî İbn Haydere, İbn Haldûn, İbn Arafe el-Vergammî ve Muhammed b. Saïd er-Ruaynî gibi âlimler bulunmaktadır. Mâlikî mezhebinde tercih ehli âlimlerden olan İbn Abdüsselâm 734 (1334) yılında Tunus'ta başkadılık (kâdilcemâa) görevine getirildi ve bu görevini 22 Receb 749 (16 Ekim 1348) tarihinde vefatına kadar sürdürdü.

Eserleri. 1. Tenbihü't-tâlib li-fehmi el-fâzi Câmî'i'l-ümmehât li'bni'l-Hâcib (Tenbihü't-tâlib li-fehmi kelâmi'bni'l-Hâcib, Şerhu Câmî'i'l-ümmehât). Mâlikî fakihlerinin ileri gelenlerinden İbnü'l-Hâcib'in Câmî'u'l-ümmehât (el-Muhtaşar) adlı eserinin en önemli şerhlerinden olup Fas'ta Hizânetü'l-Karaviyyîn'de (nr. 408, 409, 410) eksik bazı nüshaları bulunmaktadır (ayrıca bk. Brockelmann, I, 373). **2. Dîvânü fetâvâ (Fetâvâ; bk. a.g.e., II, 318).**

BİBLİYOGRAFYA :

Nübâhî, *Târihu kuğâtî'l-Endelüs*, Beyrut 1403/1983, s. 161-163; İbn Ferhûn, *ed-Dibâcû'l-müzhreb*, II, 329-330; İbn Kunfûz, *el-Vefeyât* (nşr. Âdil Nüveyhiz), Beyrut 1971, s. 354; İbnü'l-Kâdî, *Dürrerü'l-hicâl*, II, 133; Ahmed Bâbâ et-Tinbüktî, *Neylü'l-İbtihâc*, Trablus 1408/1989, II, 406; *Hediyyetü'l-ârifin*, II, 155-156; Mahlûf, *Şeceretü'n-nür*, I, 210; Brockelmann, *GAL*, I, 373; II, 318; *İzâhu'l-meknûn*, I, 351; Zirikî, *el-A'lâm*, VII, 77; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, X, 171; Hacvî, *el-Fikrû's-sâmî*, II, 241; M. Âbid el-Fâsî, *Fihrisü mahfûzâti Hizâneti'l-Karaviyyîn*, Dârülbeyzâ 1400/1980, I, 391-394; Mahfûz, *Terâcimü'l-mü'ellifin*, III, 325-328.

M. KÂMİL YAŞAROĞLU

İBN ABDÜSSELÂM el-MENÜFÎ

(ابن عبد السلام المنوفي)

Ebû'l-Hayr Şihâbüddin Ahmed b. Muhammed b. Muhammed el-Menüfî (ö. 931/1525)

Şâfiî fakihî.

14 Rebîülevvel 847 (12 Temmuz 1443) tarihinde Aşağı Mısır'daki Menüf şehrinde doğdu. Bazı kaynaklarda künyesi Ebû'l-Abbas olarak geçmektedir. Öğrenim hayatına babasından aldığı derslerle başladı. Kur'an-ı Kerim'in yanında Cemmâilî'nin 'Umdetü'l-ahkâm'ını, Beyzâvî'nin *Minhâcü'l-vüşûl*'ünü ve İbn Mâlik et-Tâî'nin *el-Elfiyye*'sini ezberledi. Sâlih b. Ömer el-Bulkinî ve Celâl el-Bekrî gibi meşhur fakihlerden fıkıh okudu. Muhammed b. Abdurrahman es-Sehâvî'den hadis dinledi. Ayrıca Bedreddin Hasan b. Ali b. Muhammed el-A'rec, Muhammed b. Kâsim b. Ali ve Zeynüddin Abdürrahîm b. İbrâ-

him el-Ebnâsî gibi âlimlerden ders aldı. Hac için gittiği Mekke'de bir müddet ikamet ederek Mekke Kadısı Burhâneddin İbn Zahîre'nin derslerine katıldı. Şerefeddin Zâviyesinde hadis dersleri verdi. Fıkıh, hadis, tarih, nahiv gibi ilim dallarında eser verecek bir seviyeye ulaşan İbn Abdüsselâm, Menüf ve Kahire kadılıklarında Zekeriyâ el-Ensârî'ye niyâbette bulundu.

Eserleri. 1. el-Feyzü'l-medîd fi ah-bâri'n-Nili's-sa'id. Nil nehrinin tarihi ve özelliklerini konu alan, aynı zamanda döneminde Nil'e ilgili rivayetleri ve halk inanışlarını yansıtan dört bölümlük bir eser olup birinci bölümün ilk üç faslı M. Bargès tarafından Fransızca çevirisiyle birlikte yayımlanmıştır (bk. bibl.). **2. el-Bedrü't-tâli' mine'd-Dav'ü'l-lâmi'.** Hocası Sehâvî'nin *ed-Dav'ü'l-lâmi'* adlı biyografik eserinden seçmeleri ihtiva eder (Köprülü Ktp., Fâzıl Ahmed Paşa, nr. 1012). **3. en-Naşiha bimâ ebdethü'l-kariha.** Tasavvufî bir eserdir (bu eserlerin yazmaları için bk. Brockelmann, *GAL*, II, 43, 380; *Suppl.*, II, 406).

Müellifin, kaynaklarda adı geçmekle birlikte günümüze ulaştığı tesbit edilemeyen ve çoğu belli bir konuya tahsis edilmiş risâle mahiyetinde olduğu anlaşılan diğer eserlerinin başlıcaları şunlardır: *en-Nuhbetü'l-Arabiyye fi halli el-fâzi'l-Âcurrûmiyye*, *Tezkiretü'l-âbid fi şerhi Muqaddimetü'z-Zâhid*, *el-İknâ' fi şerhi Muhtaşari Ebî Şücâ'*, *İbtihâcü'l-âyn bi-hükmi's-şürûf beyne'l-mütebâyî'ayn*, *el-Havâtirü'l-fikriyye fi fetâvâ'l-Bekriyye*, *Ref'u'l-melâme bi-mârifeti şürûfî'imâme*, *İrgâdü'n-nâsiki'l-mütezarri' ilâ menâsiki'l-mütemetti'*, *İ'lâmü'l-mağrûr bi-ba'zi ah-vâli'l-mevt ve'l-kubûr*, *el-Lafzü'l-mükkerrem bi-haşâ'îşin-nebî şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem*, *İn'âmü'l-hâlik bi-ziyâreti hayri'l-halâ'ik*, *Terğibü's-sâmi' fi's-salât 'alâ hayri's-şâfi'.*

BİBLİYOGRAFYA :

Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi'*, II, 181-182; Gazzî, *el-Kevâkibü's-sa'ire*, I, 154; *Kesfû'z-zunûn*, II, 1089, 1304; Flügel, *Handschriften*, II, 345-346; *Hediyyetü'l-ârifin*, I, 140-141; Serkis, *Mu'cem*, II, 1807; Brockelmann, *GAL*, II, 43, 380; *Suppl.*, II, 406; *İzâhu'l-meknûn*, I, 9; II, 315, 386; Tebrîzî, *Reyhânetü'l-edeb*, Tebriz, ts. (Çâphâne-i Şâfak), VI, 20-21; Zirikî, *el-A'lâm*, I, 221-222; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, II, 150-151; a.mlf., *Mu'cemü muşannifi'l-kütübi'l-Arabiyye*, Beyrut 1406/1986, s. 75; Muhammed Cemâleddin eş-Şürbâcî, *Kâ'imie bi-evâ'ilî'l-ma'tbû'ati'l-Arabiyyetü'l-mahfûza bi-Dâri'l-Kütüb*, Kahire 1383/1963, s. 81; C. Zeydân, *Âdâb*, III, 314; M. Bargès, "Les sources du Nil", *JA*, III. serî, III (1837), s. 97-164; IX (1840), s. 101-131; IV. serî, VII (1846), s. 485-521.

H. YUNUS APAYDIN

İBN ABDÜSSEMÎ'

(ابن عبد السميع)

Ebû Tâlib Abdurrahmân b. Muhammed b. Abdüssemi' el-Kureşî el-Hâşimî el-Vâsîfî (ö. 621/1224)

Hadis ve siyer âlimi.

10 Ramazan 538'de (17 Mart 1144) doğdu. Kur'an öğrenimine Vâsıt'ta başladığına göre (Münzirî, III, 114) burada doğduğu söylenebilir. Başlıca Kur'an hocaları Ebû's-Saâdât Ahmed b. Ali b. Halîfe ve kıraat âlimi İbnü't-Tahhân'dır. Yine Vâsıt'ta dedesi Ebû'l-Muzaffer Abdüssemi', Ebû'l-Mufaddal Muhammed b. Muhammed b. Ebû Zebeka, Ebû'l-Hasan İbn Negübâ ve Şâfiî fakihî Ebû Ca'fer İbnü'l-Bûkî gibi şahsiyetlerden hadis dinledi. Bağdat'ta Sa'dullâh b. Hamdî, Ebû'l-Muzaffer Hibetullah b. Ahmed İbnü's-Şîbî, İbnü'l-Battî diye anılan Ebû'l-Feth Muhammed b. Abdülbâkî, Ebû Ya'lâ Muhammed b. Muhammed İbnü'l-Ferrâ, Ebû'l-Hasan Ali b. Abdurrahman İbn Tâcülkurrâ gibi âlimlerin derslerine katılarak hadis öğrenimini sürdürdü.

Vâsıt'ta hadise dair pek çok eseri tefsîr eden, bu arada İbn Negübâ'dan dinlediği Müsedded b. Müserhed'in *el-Müsned*'ini okutan İbn Abdüssemi'in talebeleri arasında Ebû't-Tâhir İbnü'l-Enmâtî, Abdüssamed b. Ebû'l-Ceyş, İbnü'd-Dübeysî ve İzzeddin el-Fârûşî gibi âlimler sayılabilir. İbn Nukta onun sika, bilgisine ve kaynaklarına güvenilir bir âlim olduğunu söylerken İbnü'd-Dübeysî ve Zehebî de kendisi ve başkaları için çok şey yazdığını belirtmişler, sika olduğu görüşüne katılmışlardır. İbnü'l-Cezerî İbn Abdüssemi'in ayrıca iyi bir mukrî olduğuunu kaydetmiştir. Faziletli bir kişiliğe sahip olduğu belirtilen İbn Abdüssemi' 6 Muharrem 621'de (29 Ocak 1224) Vâsıt'ta öldü ve şehrin batısında Verrâkin mahallesinde defnedildi.

Eserleri. İbn Abdüssemi'in günümüze ulaşan tek eseri *Lübâbü'l-menkûl fi şerifi (fezâ'ili)'r-Resûl* adını taşımaktadır. Eser üç bölüme ayrılmış olup her bölüm on fasıldan meydana gelmektedir. Birinci bölümde Resûl-i Ekrem'in nesebi ve yaratılış özelliklerinden, peygamberliğine delâlet eden işaretlerle önceki kitapların onu müjdelemesinden bahsedilmiş, ikinci bölümde peygamberlikten evvelki yaşayış tarzı, doğruluğu, kötü şeylerden sakınması, kendisine gaipen ilk hitapların gelmesi, peygamberliğini açıklayıp insanları davet etmesi, hanımları, çocukları ve di-